

AFET YÖNETİMİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

2025

1. N**** E**** Afet Lojistiğinin Türkiye Afet Müdahale Planı Kapsamında Değerlendirilmesi: Bozkurt Sel Felaketi Örneği
2. F**** B***** Afyonkarahisar Valiliğinde Çalışanların Afet Tehdidi İçin Psikolojik Hazırlık Düzeyleri ile Afet Hazır Bulunuşluluğunun Değerlendirilmesi
3. I**** K***** Afet ve Acil Durumlarda Gönüllü Bir Arama Kurtarma Birliğinde NOSACQ-50 İş Güvenliği Kültürü Araştırması
4. S***** Y*****
T**** Toplu Beslenme Hizmetlerinde Çalışanların Afet Bilinci Algı Düzeylerinin Değerlendirilmesi
5. E**** U***** Birey ve Aileler İçin Afetlere Hazırlık Eğitim İhtiyacının Belirlenmesi: Kahramanmaraş Merkezli Depremler Örneği
6. S***** T**** Altı Şubat Kahramanmaraş Depremlerinin Kahramanmaraş İli Onikişubat İlçesinde Yaşayan Depremzedeler Üzerindeki Psikolojik Etkileri
7. A***** S**** Hava Kurtarma ve Yangınla Mücadele Ekiplerinin (ARFF) Takım Çalışmasına Yatkınlıkları ve Örgütsel Bağlılıklarının Değerlendirilmesi: İstanbul Bölgesi Avrupa Yakası Havalimanları Örneği

AFET LOJİSTİĞİNİN TÜRKİYE AFET MÜDAHALE PLANI KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: BOZKURT SEL FELAKETİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Bu araştırmanın amacı, Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP) çerçevesinde afet lojistiğinin yapılandırılmasını ve Bozkurt sel felaketindeki işleyişini anlamaktır. Araştırmada, afet lojistiği uygulamalarının etkinliği, müdahale planına uygunluğu ve karşılaşılan zorluklar ele alınmıştır. Sonuçlar, afet lojistiği ile afet müdahale planlaması arasındaki ilişkinin anlaşılması, akademik literatüre katkıda bulunmayı ve afet yönetimi politikalarının geliştirmesini hedeflemektedir. Ayrıca, Bozkurt sel felaketindeki lojistik süreçlerin değerlendirilmesi, benzer afetlerde karşılaşılabilecek sorunlara yönelik stratejilerin oluşturulmasına ışık tutacaktır.

Araştırma, Bozkurt sel felaketinde görev yapan 6.552 kişilik bir evrene ve 187 katılımcıya dayanmaktadır. Veri toplama için sosyodemografik bilgi formu ve planlama, iletişim ve operasyon alt boyutlarını içeren afet lojistiği değerlendirme formu kullanılmıştır. SPSS 27.0 programı ile analiz edilen veriler, çeşitli istatistiksel testlerle değerlendirilmiştir.

Katılımcıların yaş ortalaması 39.04 ± 8.25 , ortalama tecrübe yılı 10.21 ± 7.74 olarak tespit edilmiştir. Katılımcıların %87.7'si erkek, %44.9'u kamu kurum çalışanı, %77.5'u geçmişte afet yaşama tecrübesine sahip ve %91.4'ü afette görev alma tecrübesine sahiptir. Afet çalışma tecrübeleri alt kategorilerinde ise katılımcıların, %25.1 hazırlık, %20.1 zarar azaltma, %32.7 müdahale ve %22.1 iyileştirme süreçlerinde görev aldığı görülmüştür.

Bozkurt sel felaketinde görev alan katılımcıların %45.5'i ilk 12 saat içerisinde görevlendirilmiş, %40.7'si iyi ve detaylı bilgilendirildiğini, %41.7'si ön değerlendirme ekibi gönderildiğini belirtmiştir. Çalışmada en düşük güvenilirlik değerinin 0.673 ile iletişim alanında olduğu, en yüksek güvenilirliğin ise 0.925 ile planlama boyutunda olduğu sonucuna varılmıştır.

Daha önce afet deneyimi yaşama durumunun planlama çalışmaları alt boyutunda ve müdahale öncesi bilgilendirilme durumunun planlama çalışmaları, iletişim, lojistik alt boyutları ve toplam anket puanı üzerinde, ön değerlendirme ekibi gönderme durumunun da planlama çalışmaları, iletişim alt boyutları ve toplam anket puanı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı farklar yarattığı belirlenmiştir.

Araştırmada, Bozkurt sel felaketinde genel olarak TAMP'ın başarılı bir şekilde uygulandığını, ancak operasyonel ayrıntıların daha iyi bir şekilde ele alınması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun gelecekteki müdahale ve iyileştirme çalışmalarına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet Yönetimi, Lojistik, Afet Lojistiği, Bozkurt Sel Felaketi

AFYONKARAHİSAR VALİLİĞİNDE ÇALIŞANLARIN AFET TEHDİDİ İÇİN PSİKOLOJİK HAZIRLIK DÜZEYLERİ İLE AFET HAZIR BULUNUŞLULUĞUN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Bu çalışmada yerel yönetimin en yetkili resmi kurumlarından birisi olan valiliğin afetlerde görev alan çalışanların psikolojik hazırlık düzeyleri ve afet hazır bulunuşluklarını incelemek ve önemini dikkat çekmek amacıyla yapılmıştır. Bu amaçla daha önce afet yaşamış bölge açısından risk teşkil eden Afyonkarahisar ilinin valilik çalışanları tercih edilmiştir.

Tanımlayıcı araştırma Şubat 2024 – Mart 2024 tarihlerinde Afyonkarahisar ilinde görev alan Valilik çalışanları ile yapıldı. Veriler uzman görüşleri ve literatür ışığında Demografik Bilgi Formu, Afet Tehdidi için Psikolojik Hazırlık Ölçeği ve Afet Hazır Bulunuşluk Ölçeği formları ile toplanmıştır. Çalışmada elde edilen bulguların analizinde iki bağımsız grubun ortalama karşılaştırmasında student t testi, ortanca karşılaştırmasında Mann Whitney U testi kullanılacaktır. İki den fazla grubun ortalama karşılaştırmasında tek yönlü varyans analizi, ortanca karşılaştırmasında Kruskal Wallis testi kullanılacaktır. Çoklu karşılaştırmalarda Tukey ve Dunn testlerinden yararlanılacaktır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi 0,05 olarak alınacak, hesaplamalarda SPSS (version 26) paket programı kullanılacaktır.

Araştırmaya katılan gönüllü 142 valilik çalışanı bireylerin yaş aralığı 22-64 arasında olup, yaş ortalaması $37,82 \pm 9,35$ 'dur. Valilik çalışanlarının deneyim süresi 1 ila 40 yıl arasında değişmekte olup, ortalama $10,75 \pm 8,94$ yıldır. Katılımcıların dağılımını incelediğimizde %59,9'ü (n=85) erkek, %71,8'i (n=102) evli, %88,7'si (n=126) çekirdek aile, %35,21'i (n=50) çocuk sahibi değildir, %64,8'i (n=92) üniversite, %64,7'si (n=92) kendi evinde yaşamaktadır, %89,4'ü (n=127) apartmanda, evlerinin ruhsatı %71,8'i (n=102) 2000 yılı sonrasına aittir. Katılımcıların %88'i (n=125) herhangi bir afette yakınına kaybetmemiştir ve %85,2'si (n=121) afet çantasına sahip değildir.

Valilik çalışanlarının aile yapısı, eğitim düzeyi, yaşadıkları yer, yaşadıkları yerin türü, evin ruhsatı, daha önce afet yaşama durumu, daha önce afette yakınına kaybetme durumu, tanı almış hastalık durumu değişkenlerine göre ATPHÖ ve AHBÖ toplama ve alt boyut ortalamaları arasında anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Valilik çalışanlarının cinsiyet ile kişinin sosyal çevresinin yönetimi ve toplam ATPHÖ ortalama puanıyla istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunurken ($p < 0,05$), AHBÖ ortalama puanlarıyla anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Erkek valilik çalışanlarının kişinin sosyal çevresinin yönetimi ve toplam ATPHÖ ortalama puanıyla kadın valilik çalışanlarına göre anlamlı bir şekilde yüksek bulunmuştur. Valilik çalışanlarının medeni durumu ile AHBÖ alt boyutu olan fiziksel koruma puanıyla istatistiksel olarak anlamlı bulunurken ($p < 0,05$), ATPHÖ ortalama puanıyla anlamlı bir ilişki görülmemiştir. Evli valilik çalışanlarının AHBÖ alt boyutu olan fiziksel koruma

AFET VE ACİL DURUMLARDA GÖNÜLLÜ BİR ARAMAKURTARMA BİRLİĞİNDE NOSACQ-50 İŞ GÜVENLİĞİ KÜLTÜRÜ ARAŞTIRMASI

ÖZET

Bu araştırma, afet ve acil durumlarda arama kurtarma faaliyetlerine katılan gönüllü bireylerin iş güvenliği kültürü algılarını incelemeyi ve bu alandaki literatüre katkı sağlamayı amaçlayarak yapılmıştır. Araştırmanın evrenini, bir arama kurtarma derneğinde gönüllü üye olarak görev yapan 720 kişi oluşturmuştur. Örneklem seçimi yapılmadan, evrenin tamamına ulaşılmaya çalışılmış ve 604 gönüllüye ulaşılmıştır. 17 katılımcının verileri eksik veya hatalı olduğu için analiz dışı bırakılmış ve araştırmaya 587 gönüllü dahil edilmiştir. Veri toplama araçları olarak 13 maddelik “Demografik Bilgi Formu”, 50 maddelik “NOSACQ-50 İş Güvenliği Kültürü Anketi” uygulanmıştır. Verilerin analizinde, sayı ve yüzde dağılımları, ortalama ve standart sapma değerleri ile parametrik testler, bağımsız gruplar t-testi, ANOVA, LSD testi ve korelasyon analizleri uygulanmıştır.

Araştırmaya katılan gönüllülerin yaş ortalaması 31.31 ± 9.79 'dur. Gönüllülerin arama kurtarma ekibindeki deneyim süresi ortalaması 2.40 ± 2.58 yıldır. Gönüllülerin %65.2'si (n=383) erkek, %66.1'i (n=388) bekar, %64.4'ü (n=378) çocuğu yoktur ve %65.6'sı (n=385) üniversite mezunudur. %55.9'u (n=328) haftada 40 saatten fazla çalışmakta, %75.3'ü (n=442) İSG eğitimi almış, %64.2'si (n=377) ramak kala olayı yaşamamış, %85.2'si (n=500) son 5 yıl içinde tetanos aşısı yaptırmış, %94.0'ı (n=552) iş kazası geçirmemiş, %91.7'si (n=538) sağlık problemi olmadığını belirtmiş ve mesleki geçmişte %23.9'u (n=140) eğitim sektöründe çalışmakta olduğunu belirtmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine göre iş güvenliği kültürü algılarında farklılıklar gözlemlenmiştir. Medeni durum, çocuk sayısı, eğitim durumu, haftalık çalışma saati, İSG eğitimi alma durumu, tetanos aşısı yaptırma durumu ve iş kazası geçirme durumu ile NOSACQ-50 alt boyutları ve toplam puan ortalamaları arasında anlamlı ilişkiler saptanmıştır ($p < 0.05$). Ayrıca, yaş ile deneyim süresi arasında pozitif bir ilişki bulunmuştur.

Bu sonuçlar ışığında, iş güvenliği kültürü düşük olan gönüllülerin, geliştirilmesi gereken öncelikli grup olarak belirlenmesi gerektiği görülmüştür. Gönüllülere alanında uzman kişilerden eğitim verilmesi, İSG ve kaza raporlama kültürlerinin güçlendirilmesi, uygulamalı prosedürlerin etkinleştirilmesi, kişisel koruyucu ekipman kullanımının denetlenmesi, psikolojik destek sağlanması, iletişim altyapısının güçlendirilmesi ve kaza bildirim formlarının kullanılması önerilmektedir. Ayrıca yasal boşlukların doldurularak afetlere özel iş sağlığı ve güvenliği yasaları oluşturulması ve gönüllülerin sigorta kapsamına alınması gerektiği vurgulanmaktadır. Gelecekteki araştırmalar için, bu bulguların farklı evrenlerde ve daha geniş kitlelerle test edilerek etkinliğinin değerlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Gönüllü, NOSACQ-50, İş Güvenliği Kültürü

TOPLU BESLENME HİZMETLERİNDE ÇALIŞANLARIN AFET BİLİNCİ ALGI DÜZEYLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Afetlerden etkilenen bölgelerde, gıda ve su gibi temel ihtiyaçlara hızlı bir şekilde erişim sağlanması, etkili bir afet yönetimiyle bireylerin beslenme gereksinimlerinin karşılanması oldukça önemlidir. Bu doğrultuda, toplu beslenme hizmetlerinin kesintisiz bir şekilde işleyişini sürdürebilmesi için, öncelikle bu hizmetlerde çalışan kişilerin afet bilinci seviyelerinin tespit edilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda, araştırmanın amacı, toplu beslenme hizmetlerinde görevli bireylerin afet bilinci algı düzeylerini incelemek ve bu algı düzeylerini demografik faktörlerle karşılaştırarak değerlendirmektir. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Araştırma, Türkiye (İstanbul)’da bir toplu beslenme hizmeti veren şirket çalışanları ile (n=223) gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri 36 maddeli 4 alt boyuttan (afet eğitimi bilinci, afet öncesi bilinç, yanlış afet bilinci, afet sonrası bilinç) oluşan “Afet Bilinci Algı Ölçeği (ABAÖ)” ile toplanmıştır. Ayrıca, çalışmaya katılan bireylerin demografik bilgileri 9 maddeli anket formu ile elde edilmiştir. Çalışma grubunun %52’si (n=116) erkek, %48’i (n=107) kadındır. Yaş dağılımında en yoğun grup %27,4 (n=61) ile 45-54 yaş aralığındadır. Katılımcıların %57,8’i (n=129) evli, %36,3’ü (n=81) bekarıdır. Eğitim düzeyinde çoğunluk %51,1 (n=114) ile ilköğretim mezunudur. Yemek sektöründe çalışma süresi, %26,5 (n=59) ile en çok 1-5 yıl ve yine %26,5 (n=59) ile 5-10 yıl arasında yoğunlaşmıştır. Aynı iş yerinde çalışma süresi ise %39,5 (n=88) oranıyla en çok 1 yıldan azdır. Katılımcıların %70,0’i (n=156) daha önce bir afetle karşılaşmamış ve %96,9’u (n=216) afet bölgesinde görev almamıştır. Ayrıca %11,2’sinin (n=25) afet bölgesinde en az bir akrabası bulunmaktadır.

Çalışma bulguları, ABAÖ’nin toplam puan ortalamasına göre toplu beslenme hizmeti çalışanlarının %8,2’si (n=73) “yetersiz”, %15,8’i (n=141) “orta” ve %76,0’sı (n=679) “iyi” düzeyde puan aldığını göstermektedir. Ölçeğin genel ortalaması ise 147,42 puan olarak belirlenmiştir. Katılımcıların yaş, eğitim durumu ve aynı iş yerinde çalışma süresine göre ABAÖ alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu (p<0.05) saptanmıştır. Buna karşın, cinsiyet, medeni durum, yemek sektöründe çalışma kıdemi, afet deneyimi, afet bölgesinde görev alma ve afet bölgesinde akrabası bulunma durumlarına göre ABAÖ alt boyut ve toplam puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (p>0.05).

Bu sonuçlar doğrultusunda; afet bilinci algı düzeyi düşük olan toplu beslenme hizmeti çalışanlarının, afetlere hazırlık ve müdahale süreçlerinde desteklenmesi gereken bir grup olarak ele alınması gerekmektedir. Çalışanların afetlere yönelik farkındalık, bilgi ve uygulama becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimlerin planlanması, görev tanımlarında afet sürecine ilişkin sorumlulukların açıkça belirtilmesi ve afet senaryolarına dayalı uygulamalı tatbikatların artırılması önemlidir. Alana yönelik araştırmaların sınırlı sayıda olması, bu çalışmanın hem literatüre katkısını hem de uygulamaya yönelik önemini artırmaktadır. Bu nedenle, ilerleyen dönemlerde farklı

kurum ve bölgelerde yapılacak benzer çalışmalarla konuya ilişkin verilerin zenginleştirilmesi ve geliştirilecek müdahale programlarının etkililiğinin değerlendirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Afet Bilinci, Toplu Beslenme Hizmetleri, Afet Farkındalık Düzeyi, Afet Yönetimi

BİREY VE AİLELER İÇİN AFETLERE HAZIRLIK EĞİTİM İHTİYACININ BELİRLENMESİ: KAHRAMANMARAŞ MERKEZLİ DEPREMLER ÖRNEĞİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, depremi deneyimlemiş bireylerin bakış açısından hareketle, bireylerin ve ailelerin afet eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu doğrultuda politika önerilerinin sunulmasıdır. Çalışma nitel şekilde planlanmış olup, fenomenoloji deseni benimsenmiştir. Veriler Şubat–Mart 2025 tarihleri arasında yarı yapılandırılmış görüşme formu ile yüz yüze mülakat tekniğiyle toplanmıştır. Verilerin analizi, nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan lisanslı MAXQDA programı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın her aşamasında uzman görüşüne başvurulmuştur. Çalışma kapsamında, katılımcıların çoğunluğunun deprem anında güvensiz davranışlar sergilediği ve yoğun korku ile çaresizlik yaşadığı sonucuna ulaşılmıştır. Katılımcıların çoğunluğu, tahliye süreçlerinin organizasyonunda sorunlar olduğunu dile getirmiştir. Deprem sonrası afet eğitimi alma yönünde olumlu tutum ve davranış geliştiren katılımcıların sayısının fazla olduğu değerlendirilmiştir. Afet ve depremle ilgili bilgilerin büyük ölçüde okul ve sosyal medya gibi kaynaklardan edinildiği anlaşılmıştır. Bununla birlikte, olası bir afette can ve mal kayıplarının azaltılmasında bireysel afet hazırlık sürecinin önemli bir rol oynadığı değerlendirilmiştir. Bu veriler ışığında, toplumsal ve bireysel düzeyde afet eğitimi ihtiyacının belirlenmesinin önemli olduğu, birey odaklı afet eğitim planlarının oluşturulması ve afet farkındalık eğitimlerinin davranış temelli olarak gerçekleştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Afet, afet eğitimi, afet farkındalığı, dirençlilik

ALTI ŞUBAT KAHRAMANMARAŞ DEPREMLERİNİN KAHRAMANMARAŞ İLİ ONİKİŞUBAT İLÇESİNDE YAŞAYAN DEPREMZEDELER ÜZERİNDEKİ PSİKOLOJİK ETKİLERİ

ÖZET

Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde, merkez üsleri Kahramanmaraş’a bağlı Pazarcık ve Elbistan İlçelerinde, 9 saat arayla 7,7 Mw ve 7,6 Mw şiddetinde iki büyük deprem meydana gelmiştir. Pazarcık ilçesinde yaşanan ilk deprem Türkiye Cumhuriyeti tarihinde kaydedilen en büyük deprem olarak kayıtlara geçmiştir. “Asrın felaketi” olarak adlandırılan bu deprem 11 ili de etkisi altına alarak, birçok can ve mal kaybına yol açmıştır.

Bu araştırmada, Kahramanmaraş İli Onikişubat İlçesinde ikamet eden ve 6 Şubat 2023 tarihindeki depremleri yaşayan bireylerin afet sonrası psikolojik etkilenim düzeylerinin belirlenmesi ve etkilenim düzeylerinin demografik değişkenlere göre ne ölçüde farklılık gösterdiğinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu minvalde bu çalışma, Kahramanmaraş İline bağlı Onikişubat İlçesinde depremi yaşayan 413 bireyin 2025 yılı Şubat ve Mart Aylarında çalışmaya katılmayı kabul etmesiyle oluşturulmuştur. Bu çalışmada, veri toplamak amacıyla, 7 maddelik “Sosyo-demografik Bilgi Formu” ve 41 maddelik “Deprem Psikolojik Maruziyet Etkisi Ölçeği” kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen veriler Jamovi v2.6.26.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntem olarak sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Verilerin normalliği, histogram grafikleri ve Shapiro-Wilk testi ile değerlendirilmiştir. Ayrıca, çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri hesaplanarak normallik varsayımı yorumlanmıştır. Normal dağılıma uygun olan ölçüm değerleri için parametrik test yöntemleri kullanılmıştır. İki bağımsız grup arasında niceliksel sürekli verilerin karşılaştırılmasında bağımsız gruplar t-testi, ikiden fazla grup arası karşılaştırmalarında tek yönlü varyans analizi (ANOVA) testleri yapılmıştır. ANOVA testleri sonucunda farklılığın hangi gruptan kaynaklandığını saptamak amacıyla post-hoc Tuckey testi kullanılmıştır. İki değişken arasındaki ilişkilerin incelenmesinde Pearson korelasyon katsayısı kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0,05$ olarak kabul edilmiştir.

Çalışmaya katılanların, %56,2’si (n=232) erkek, %43,8’i (n=181) ise kadın olmak üzere toplam 413 kişi ile gerçekleştirilmiştir. Yaş gruplarına göre dağılım incelendiğinde, katılımcıların en büyük kısmı %40,7 (n=168) oranıyla 18-24 yaş grubunda yer almakta, çocuk durumlarına bakıldığında, %46,2’sinin (n=191) çocuğu olmadığı, meslek gruplarına göre dağılımda, katılımcıların %36,6’sının (n=151) öğrenci, %20,8’inin (n=86) öğretmen, eğitim durumları incelendiğinde, katılımcıların büyük çoğunluğunun %73,8 (n=305) ile üniversite mezunu olduğu anlaşılmaktadır. Katılımcılara daha önce herhangi bir psikolojik rahatsızlık tanısı alıp almadıkları sorulduğunda, %93,0’ı (n=384) daha önce böyle bir tanı almadığını belirtirken, %7,0’ı (n=29) ise daha önce psikolojik bir rahatsızlık tanısı aldığını ifade etmiştir.

Bu çalışmaya katılan bireylerin, cinsiyeti, yaş, medeni durumu, çocuk sayısı, eğitim düzeyi, mesleği, daha önce tanı aldığı bir psikolojik rahatsızlığının bulunup bulunmadığı durumuna göre, DPMEÖ puanlarında çeşitli alt boyutlarda anlamlı düzeyde farklılar saptanmıştır. Özellikle kadın cinsiyetine sahip katılımcıların, yaşamdan kopuş, sosyal sağlık, ruhsal değişim, travma kaygısı, olgunlaşma, kaçınma alt boyutlarının ve DPMEÖ toplam puanlarının, erkek bireylerin puanlarına göre anlamlı düzeyde ($p < 0,05$) daha yüksek olduğu anlaşılmıştır. Yaş grubu bakımından değerlendirildiğinde, yalnızca olgunlaşma alt boyutunda, 39-45 yaş grubu ile 18-24 yaş grubu arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($p = 0,045$). Çocuk sayısı dağılımının toplam DPMEÖ puanı açısından değerlendirildiğinde, 1 çocuğu olan bireylerin, çocuğu olmayan bireylere ve 2 çocuğu olan bireylere kıyasla anlamlı şekilde daha yüksek puanlar aldığı tespit edilmiştir. Meslek gruplarına göre sosyal sağlık, ruhsal değişim, travma kaygısı ve toplam DPMEÖ puanı ($p = 0,009$) değişkenlerinde istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıklar saptanmıştır. Ev hanımlarının diğer meslek gruplarına kıyasla bazı alt boyutlarda daha yüksek puanlara sahip olduğu gözlemlenmiştir. Eğitim düzeylerine göre ruhsal değişim ($p = 0,005$) ve travma kaygısı ($p = 0,027$) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılıklar saptanmıştır. Katılımcıların psikolojik rahatsızlık tanısı alıp almama durumlarına göre yaşamdan kopuş ($p = 0,039$), sosyal sağlık ($p = 0,009$) ve travma kaygısı ($p = 0,014$) alt boyutları açısından istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar gözlemlenmiştir. Korelasyon analizinde; DPMEÖ'nin alt boyutları arasında ve her bir alt boyut ile toplam puan arasında istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif yönde ilişkiler bulunduğunu göstermektedir. Ayrıca bulgular çocuk sayısı arttıkça bireylerin travma sonrası kaygı düzeyinin ve olgunlaşma eğilimlerinin artabileceğini düşündürmektedir.

Elde edilen veriler çerçevesinde; yaşanan depremin ardından psikolojik etkilenim düzeylerinin bireylerin sosyo-demografik değişkenlerine göre farklılıklar gösterdiği belirlenmiştir. Bu duruma binaen, travma oluşumunu engellemek amacıyla kadınlar, gençler ve düşük eğitim seviyesindeki bireyler için psikoeğitim çalışmaları hazırlanmalı, ev hanımları ve çalışmayan kişiler için sosyal izolasyonu önlemeye yönelik grup bazlı psikososyal destek hizmetleri yürütülmelidir. Çocuk sahibi olan bireyler ve aileler için ebeveyn danışmanlığı ve çocuklara yönelik psikososyal destek faaliyetleri yaygınlaştırılmalıdır. Üniversite öğrencilerinin psikolojik destek hizmetlerine ulaşmalarının kolaylaştırmak amacıyla kampüs temelli destek birimleri, akran grupları ve bireysel danışmanlık alabilecekleri departmanlar artırılmalıdır. Daha önce psikolojik rahatsızlık tanısı alan bireylerin düzenli takiplerinin yapılması ve destek hizmetlerinin dijital ortamda ya da yüz yüze yürütülmesi için programlar geliştirilmeli, toplum ruh sağlığı merkezleri güçlendirilmelidir. Kırsal alanda ve ulaşım bakımından kısıtlı bölgelerde yaşayan bireylere erişmek için mobil müdahale ekipleri kurulmalı ve aktif bir psikososyal destek hizmeti sunulması sağlanmalıdır. Ulusal bazda yerel yönetimler ve çeşitli kurumlar aracılığıyla psikososyal müdahale stratejileri geliştirilerek, faaliyete geçirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Deprem, Kahramanmaraş, Halk Sağlığı, Psikoloji, Afet

**HAVA KURTARMA VE YANGINLA MÜCADELE EKİPLERİNİN (ARFF)
TAKIM ÇALIŞMASINA YATKINLIKLARI VE ÖRGÜTSEL
BAĞLILIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: İSTANBUL BÖLGESİ
AVRUPA YAKASI HAVALİMANLARI ÖRNEĞİ**

ÖZET

Bu araştırma, Hava Kurtarma ve Yangınla Mücadele (ARFF) ekiplerinin takım çalışmasına yatkınlıkları ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkiyi literatüre kazandırmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evreni, İstanbul Havalimanı ve Atatürk Havalimanı'nda görev yapan toplam 395 ARFF personelinden oluşmaktadır. Örneklem, araştırmaya katılmayı kabul eden 215 ARFF personelinden oluşmuştur. Veri toplama araçları olarak, 8 maddelik "Sosyodemografik Bilgi Formu", 28 maddelik "Takım Çalışmasına Yatkınlık Ölçeği (TÇYÖ)" ve 15 maddelik "Örgütsel Bağlılık Ölçeği (ÖBÖ)" uygulanmıştır. Verilerin analizinde, frekans, yüzde, ortalama, Student's t-testi, Mann-Whitney U, One-Way ANOVA, Kruskal-Wallis, korelasyon ve regresyon analizleri kullanılmıştır.

Katılımcıların %84,7'si (n=182) erkek, %15,3'ü (n=33) kadındır. Bunların %49,8'i (n=107) evli, %50,2'si (n=108) bekarıdır. Eğitim düzeyleri incelendiğinde, %80,0'ı (n=172) ön lisans, %13'ü (n=28) lisans ve %7'si (n=15) yüksek lisans mezunudur. Görev dağılımına bakıldığında, %74,4'ü (n=160) müdahale ekibi, %15,8'i (n=34) ARFF Dispatcher ve %9,8'i (n=21) idari biriminde çalışmaktadır. ARFF ekiplerinin hizmet süresi $Ort \pm SS = 4,98 \pm 3,73$ yıl olup, minimum 1 yıl, maksimum 34 yıl olarak belirlenmiştir. Katılımcıların %62,8'i (n=135) ekip çalışması ile ilgili sorun yaşadığını, %37,2'si (n=80) ise herhangi bir sorun yaşamadığını belirtmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, ARFF ekiplerinin takım çalışmasına yatkınlık düzeyleri sosyodemografik değişkenlere göre farklılık göstermektedir. Erkekler ve evli bireyler, iç motivasyon ve liderlik becerilerinde daha yüksek puan almıştır. Eğitim düzeyi arttıkça örgütsel bağlılık artmış; ancak ön lisans mezunları bazı alt boyutlarda daha düşük puanlar almıştır. Görev dağılımı açısından idari birimde çalışanlar, diğer gruplara göre hem takım çalışması hem de örgütsel bağlılık düzeylerinde daha yüksek sonuçlar göstermiştir.

Örgütsel bağlılık üzerinde cinsiyet ve medeni durum anlamlı fark yaratmazken, eğitim düzeyi ve görev dağılımı belirleyici olmuştur. Takım çalışmasında sorun yaşamayanların örgütsel bağlılık düzeyleri daha yüksektir. Pearson korelasyon analizine göre, yaş ve hizmet süresi ile bazı takım çalışması alt boyutları arasında pozitif ve anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Özellikle iç motivasyon, liderlik, sorumluluk ve iş birliği gibi faktörler hem takım çalışması hem de örgütsel bağlılıkla güçlü şekilde ilişkilidir.

Yapılan basit doğrusal regresyon analizine göre ise örgütsel bağlılığın takım çalışmasına yatkınlıktaki varyansın %12,7'sini açıkladığını ve anlamlı bir pozitif ilişki olduğu, örgütsel bağlılık düzeyinin artmasının takım çalışmasına yatkınlık düzeyinde anlamlı bir yükselmeye neden olabileceğini ortaya koymaktadır. Bu bulgular

doğrultusunda; ekip içi iletişimi ve iş birliğini artırmaya yönelik eğitimler, liderlik ve problem çözme becerilerini geliştiren uygulamalar, çalışan motivasyonunu destekleyen ödül ve kariyer planlamaları önerilmektedir. Ayrıca, etkili kriz yönetimi ve yönetsel destek mekanizmaları ile örgütsel bağlılık güçlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: Takım Çalışması, Örgütsel Bağlılık, ARFF